

Priznaje takogjer, da ti sudovi i ne smiju drugačije postupati, ali im ujedno (nerazložno i nedosljedno) prigovora, što neće da respektiraju barem one ustanove tih članaka, koje su praeter legem ecclesiasticam. Na koncu zagovara, neka se crkvenim sudovima oduzme vlast suditi za gragjansko područje, pošto se inače haške konvencije odnosno čl. XXI. i XXII.: 1911. u praksi provesti ne mogu.

Očevidno je, da naši crkveni sudovi, ako neće da se sami zaniječu i da si sami poreknu svako pravo na opstanak, ne mogu inače suditi, nego to crkveni i samo crkveni zakoni propisuju. Ako naš sabor uzakoniv haške konvencije donese zakon, da o ženidbi za gragjansko područje nemaju suditi crkveni sudovi, to neće osude ovih više mjerodavne biti za gragjansko područje. Dok naš sabor takav zakon ne stvori, nadležni su naši crkveni sudovi i jedino oni, da sude o valjanosti i rastavi katoličkih brakova te su njihove pravomoćne osude i jedino njihove mjerodavne glede valjanosti i rastave braka i za gragjansko područje (§§ 42., 43., 48. i 59. zak. za žen. kat.), a imadu i služiti svjetovnim sudovima za mjerilo u pogledu gragjanskih pravnih posljedica ženidbe (§§ 51. i 62. zak. za žen kat.).

Dr. I. A. Ruspini.

Događaji:

1. Moralni.

Pitaju nas iz župe P.:

1. Vrijedi li dispendacija dana po telefonu, ili uopće kakova facultas n. pr. bis celebrandi?

2. Bi li mogao licite odnosno valide vjenčati svećenik, kojemu još nije došlo pismo od duh. stola o dispencaciji ženidbene zapreke resp. zabrane, nego mu je samo koji činovnik iz nadbiskupske kancelarije telefonski (ili brzojavno) saopćio, da su odnosni spisi s podijeljenom dispencacijom otposlani poštom?

sklapaju, prosugjivati valja po zakonima njihove domovine. Po postojećem pravu (§ 3. zak. za žen. kat.) ima se brak inozemacâ katolika, što ga u nas sklapaju, prosugjivati prema katoličkim ženidbenim zakonima.

Ad 1um. Odgovarajući na prvo općenito pitanje držim, da se može odgovoriti afirmativno. Dispencija ili oprost od zakona n. pr. od nemrsa, od posta, od svetkovanja nedjelje itd. ako mi se podijeli po telefonu, vrijedi, valjana je, samo ako onaj koji podjeljuje, ima za to potrebitu ovlast i volju, da mi oprost podijeli, a s moje strane si preces veritate nitantur; onda nema zapreke valjanosti oprosta. Ovo dvoje istaknuto, potestas dispensandi ex parte dispensantis i da nema subrepcije ni obrepcije ex parte petentis, bitni su uslovi valjano podijeljenog oprosta; a ostalo, napose način, kako da mi se oprost podijeli, općenito govoreći, nije propisan, već mi može poglavar podijeliti oprost usmeno ili izravno, sam ili preko drugoga, po poruku li pismeno, t. j. upotrebiv neko sredstvo, da saopći svoju volju, drugomu, a među takova sredstva, osim pisma jest brzojav i telefon. Još je laglje na to pitanje odgovoriti sa da, ako se ne radi o dispenciji u strogom smislu, već o dozvoli, da nešto učinim ili propustim prema volji poglavara. Ovakovu dozvolu — *licentia superioris* — nedvojbeno smije poglavar saopćiti svojim podložnicima i po poruku i pismom i brzojavom i po telefonu. Glavno je kod takove dozvole, da se saznade za volju poglavarevu, pa kad sam sigurno — moraliter certo — saznao, da mi on to i to dozvoljava, smijem to onda i uraditi. Tako n. pr. bez dvojbe može biskup ili njegov vikar podijeliti svećeniku dozvolu binandi i po telefonu, a svećenik po toj dozvoli tako danoj smije dvaput istoga dana misiti, samo ako je moralno siguran, da je po telefonu doista doznao za volju biskupovu ili njegova vikara. Ovo ne vrijedi, ako je govor o apsoluciji, koja zahtjeva moralnu prisutnost pokornika, ni o apsoluciji biskupovoj, barem ad licite confessiones excipiendas, o čem sr. Lehmkuhla, *Theol. mor. II. n. 492. op. 1.*

Ad 2um. Odgovarajući na drugo posebno pitanje o oprostima od ženidbenih zapreka i zabrana ne možemo odgovoriti sa da, budući da oblast crkvena u tim važnim pitanjima postupa veoma oprezno. Postupak je crkvene oblasti stalan, da ovakove oproste ne podjeljuje inače van pismeno barem redovno. Vjernici, koji oprost trebaju, moraju moliti preko svoga župnika ili ispovjednika, a oni redovito preko ordinarija od sv. Stolice. Sv. Stolica podjeljuje oprost, povjerava ordinariju molitelja, da taj oprost provede. Ordinarij ne smije i ne može pristupiti k provedbi podijeljenog oprosta, dok mu nije uručen izvorn

primjerak papinskog pisma, tako te bi oprost bio nevaljan i ništetan prije uručenja apost. pisma, pa makar biskup znao za sigurno, da je oprost podijeljen i otposlao. Nadalje i sam Ordinarij, poklen je primio u ruke apost. pismo, ne može po volji svojoj taj oprost saopćiti stranci već je dužan držati se stalnih formalnosti, napose mora da stranci saopći oprost u pismu, a nipošto usmeno, ni po telefonu ni brzojavno; i u tom pismu treba da izričito istakne, è je sv. Stolica molitelju podijelila oprost od te i te zapreke, koja stoji na putu njihovoj ženidbi, i kad se sve to kako treba napiše i sastavi, istom onda kada taj spis biskup potpiše i strankama saopći te one prihvate, tada istom smatra se oprost valjano podijeljenim.

Prema tomu ne bi mogao župnik ni licite ni valide vjenčati sve dok ne stigne biskupov dekret, i sve dok se ne obave propisane formalnosti. Sr. o tom Wernz, *Ius decret.* IV. n. 638. seqq.; Belaj II. S. 204.; Štiglić, *Kazuistika*, 185.; Noldin, *de Sacramentis* n. 631.; Lehmkuhl, II. n.; Bucceroni, *Casus Conscientiae* II. n. 168. i dr.

Dapače postoji dekret kongregacije S. Officii od 14. aug. 1892., odobren od Leona XIII., kojim se određuje, da se pravno valjano ne može vršiti vlast podijeljivati oproste od ženidbenih zapreka, dok nije stigla isprava o tom, da je takova vlast podijeljena, i da nije dovoljna brzojavna vijest o podijeljenoj ovlasti, osim ako je ta brzojavna vijest poslana službeno i po dozvoli sv. Stolice. Da se naime spriječe razne neprilike, koje mogu nastati iz brzojavnih saopćenja, Leon XIII. zabranio je — okružnicom državnoga tajništva od 10. dec. 1891. — da rimske kongregacije i sudišta ne smiju redovno ni primati brzojavnih molbi za oproste, koje stižu od Ordinarija. Dosljedno ne smiju Ordinariji brzojavno ni slati takove molbe. Ta ista zabrana proteže se glasom ove okružnice — koju vidi u Bucceroni, *Casus consc.* II. n. 168. — i na sve biskupske kancelarije. A po dekretu prije spomenutom, nije dostatna brzojavna vijest o podijeljenom ovlašćenju, da se oprost od ženidbenih zapreka valjano podijeli. Jedina je iznimka, ako u važnom kojem i izvanrednom slučaju sv. Stolica napose dozvoli, i to kongregaciji u Rimu i ona *ex officio* — službeno upotrebi brzojav.

Prema tomu ako se radi o oprostima od zabrane koji biskup podjeljuje, ne smije se vjenčanje obaviti na brzojavnu ili telefonsku vijest, nego se mora čekati na pismo. Ako li je vjenčanje

župnik obavio, biti će valjana ženidba, budući da je oprost doista podijeljen.

Dr. Josip Pazman.

2. Juridički.

Primamo iz župe V. T. slijedeći događaj: u mojoj župi živi jedan čovjek u čudnovatim odnošajima. Živi u suložničtvu. Svoju zakonitu suprugu otjerao je od sebe i uzeo u kuću ženu jednoga domaćega čovjeka, koji se već više godina nalazi u Americi na zaradi. Dne 24. 2. 1908. rodila je suložnica spomenutoga čovjeka žensko dijete Maricu. Bivši ovdješnji župnik unesao je dijete u maticu krštenih kao nezakonito, u rubrici „Ime i prezime roditelja“ upisao je samo ime i prezime matere (žene odsutnoga „Amerikanca“), u „Opasci“ napisao je: „Dolazi N. N. i očituje se ocem djeteta (pred svjedocima).“ Dne 29. 5. 1912, rodilo se je obostrano vezanim suložnicima i drugo dijete Ivan. Doniješe dijete na krštenje, došao i sam otac i traži da upiše kao njegovo, dakako kao nezakonito. Dok ženidbena veza valjana opstoji, makar bio muž prije poroda odsutan koliko mu drago vremena, nema nitko prava uskratiti djetetu zakonitost njegova poroda. Spomenuto jedno i drugo dijete imalo bi se dakle upisati kao zakonito (na ime muža, koji boravi u Americi i na ime njegove žene, sada suložnice rečenog čovjeka, s kojim se je splela). Umoljavam dakle slavno uredništvo za mnijenje i razjašnjenje, napose da li je dijete rođeno 34. 2. 1907. pravo uneseno; ako nije, da li se imade što učiniti, da se matica ispravi? „Navodno“ ne zna se gdje, u kojem naime mjestu Amerike nalazi se zakoniti muž suložnice.“

Riješenje. Gragjansko naše pravo (§§ 138. 155.—159. o. gr. zak.) usvaja načelo rimskog prava (l. 5, D. II, 4): „Pater vero is est, quem nuptiae demonstrant.“ Dok „nuptiae“ postoje t. j. dok brak bude ili ništetnim proglašen, ili quoad vinculum razriješen (kod katolika samo smrću), ili dok ne budu supruzi sudbeno rastavljeni od stola i postelje, predmnijeva se (smatra se) dijete, što ga supruga rodi, djetetom njenoga muža, daklem djetetom obih zakonitih supruuga i kao takovo i samo zakonitim. Ova je predmjeva „praesumptio juris non de jure“, koja dopušta protivni dokaz. Nu dok taj protivni dokaz ne bude po ovlaštenom na to pred nadležnim sudom doprinešen te pravomoćnom odlukom istoga suda dijete nezakonitim proglašeno, pridržaje spo-